

6. kongres Medzinárodnej spoločnosti histórie nefrológie, 2.–4. októbra 2008, Taormina – Giardini Naxos (Taliansko)

M. Mydlík, K. Derzsiová

V dňoch 2.–4. októbra 2008 sa konal 6. kongres Medzinárodnej spoločnosti histórie nefrológie (IAHN), v hoteli Russott, Taormina – Giardini Naxos (Taliansko). V roku 1994 sa uskutočnila zakladajúca konferencia IAHN v Montecassine (Taliansko) a nasledujúce boli kongresy, ktoré sa konali: 1. kongres roku 1996 na ostrove Kos (Grécko), 2. kongres roku 1998 v Padove (Taliansko), 3. kongres roku 2001 v Taormine (Taliansko), 4. kongres roku 2003 v Montecassine (Taliansko) a 5. kongres sa uskutočnil roku 2005 v Gdańsku (Poľsko) [1]. Na 6. kongrese IAHN bolo prezentovaných celkovo 43 prednášok a bolo prítomných 150 účastníkov z Európy ako aj zo zámoria.

6. kongres IAHN sa konal pod záštitou Univerzity v Messine a jeho otvorenie malo slávnostný charakter. Ako prvý prehovoril prezident spoločnosti **Alain Touwaide, MD (USA)**. Po ňom prehovoril **prof. Guido Bellingeri, MD**, z Messinskej univerzity, ako prezident 6. kongresu IAHN. Hlavné témy boli: prenos informácií od IV. do XIX. storočia v oblasti nefrológie a príbuzných odborov, nové koncepcie a metódy, ich prijatia alebo odmietnutia, úloha publikácií, prekladov, ale aj plagiatov v rámci vnútorných a iných chorôb, nakoniec to bol vývoj vybraných subjektov v rozdielnych geografických podmienkach.

De Santo Natale G. et al (Neapol) vo svojich 2 prednáškach sa venovali problematike, otázke „Čo je voda“ z pohľadu histórie. V období rokov

640–530 pred Kr. žili v Milete, v Iónskom meste v Malej Ázii, traja filozofovia (Thales, Anaximander a Anaximenes), ktorí sa zaoberali aj prírodnými vedami. Menovaní vyšli z Thalesovho princípu, že základom všetkých vecí je voda a že zem – pôda pláva na vode ako loď a v prípade zemetrasenia sa zem pohybuje podľa pohybov vody.

Podľa sumerov bol ten človek lekárom, ktorý poznal vodu. Hippocrates uviedol, že vlhkosť tvorí základnú kvalitu veci a podľa Plínia voda je dominujúci element. Galén načrtol liečebný plán, ktorý sa zakladal na prevahe a interakcii 4 kvalít (vzduchu, vody, zeme a ohňa). Moderná veda začala v Syrakúzach, kde Archimedes objavil hydrostatický princíp. Voda vo všeobecnosti má protichodný charakter, je to kliatba, ale aj požehnanie. Povodne zničili zem, čo bolo opísané v epose o Gilgamešovi, v Biblii, v Koráne, ale aj na konci roku 2004 počas pôsobenia vlny Tsunami. Ľudia si neuvedomujú, že obličky tvoria v organizme veľmi efektívnu vodno-elektrolytovú tovareň. Každú minútu je v obličkách prefiltrovaných 125 ml tekutín. Každý deň u 70-ročného človeka je prefiltrovaných 180 litrov tekutín, z toho 99% tekutín a nátría je reabsorbovaných v tubuloch. Každoročne obličky prefiltrujú 65 700 litrov tekutín a počas priemerného života človeka 75 rokov, je to 5 miliónov litrov (**De Santo L. S. a spol., Foggia, Neapol**).

Smogorzewski (Los Angeles) hovoril o histórii účasti obličiek na acido-

bázickej rovnováhe od doby von Helmonta (1527–1644), ktorý posúdil ako prvý aciditu normálneho moču, až po posledné práce Pittsa (1908–1977). Pitts definoval úlohu obličiek pri reabsorpcii bikarbonátov v tubuloch a spojenie sekrécie vodíka so sekréciou sodíka do moču.

Savica et al (Messina, Padova, Davis a Palermo) sa zaoberali kontroverznými názormi na použitie fosforu u zvierat a ľudí. Fosfor v moči bol zistený roku 1669 u koňov, neskôr bol dokázaný aj v kostiach. Toxický účinok fosforu viedol k smrti po perorálnom a i.v. podaní u psov, v dôsledku jeho toxicity na gastrointestinálny trakt a sympatický nervový systém. V roku 1825 Moscati spochybnil toxicitu fosforu. V 19. storočí bol fosfor použitý pri liečbe brušného týfu a tuberkulózy. Nakoniec Mendel roku 1872 opísal denné zníženie vylučovania fosforu do moču pri niektorých chorobách mozgu.

Podľa **Finea (Londýn)**, vedci z Oxfordu a Londýna v 17. storočí, po smrti Harveya, prišli na základe pokusov k záveru, že ak krv bola vystavená určitým vzdušným zmenám, zmenila svoju farbu a nedostatok určitej zložky vo vzduchu viedol k smrti experimentálnych zvierat.

Vzťah medzi obsahom soli v diéte a krvným tlakom bol známy v Číne už pred 4 500 rokmi. Ambard a Beaujard roku 1904 odporúčali obmedzenie soli a chloridov pri niektorých chorobách. Martini a Kayser roku 1954 odporú-

čali vyšetrenie vylučovania chloridov do moču ako jednoduchú a vhodnú metódu na posúdenie skutočného obsahu sodíka v diéte (**Cirillo et al, Neapol**). Diétou pri chorobách obličiek od staroveku do súčasnosti sa zaoberali **Calo et al (Padova)**. Podľa nich Willis už v 17. storočí opísal zloženie moču (voda, soli, síra a malé množstvo alkoholu). V roku 1779 Fourcroy a Vaquelin zistili močovinu v moči. Vzťahom medzi potravou a renálnymi funkciami sa v 19. storočí zaoberali von Liebig a Claude Bernard. Na základe ich nálezov sa začali používať rôzne byliny s diuretickým účinkom. V roku 1854 Thomas Graham opísal osmotický tlak v tekutinách a na základe tohoto nálezu vyslovil koncepciu dialýzy a vyvinul prvú semipermeabilnú membránu. Tieto skutočnosti vytvorili predpoklady pre novú éru vzťahov medzi stravovaním a renálnym zlyhaním. Na základe týchto poznatkov Abel, Rowntree a Turner roku 1913 skonštruovali prvý dialyzátor. V roku 1960 Giordano a Giovanetti začali používať pri chronickej renálnej insuficiencii diétu s obmedzením bielkovín (20 g/24 hod) a neskôr k nej pridali esenciálne aminokyseliny alebo ich ketoanalógy. **Blagg (Seattle)** poukázal na významného vedca, hematológa a nefrológa, Thomasa Addisa, ktorý roku 1908 opísal v Edinburgu novú metódu pre vyšetrenie zrážania krvi a použil ju pri diagnostike a liečbe hemofílie. Od roku 1911 pôsobil Addis v klinickom laboratóriu Stanfordskej univerzity v San Franciscu. Postupne tam zaviedol kvalitatívne a kvantitatívne vyšetrenie proteinúrie, formovaných elementov a rôznych buniek, valcov a iných zložiek v moči. Svoje nálezy koreloval s klinickými obrazmi rôznych chorôb obličiek a vytvoril jednoduchú klasifikáciu Brightovej choroby. Spolu s Oliverom napísal monografiu: „Renálne lézie pri Brightovej chorobe“. Nakoniec Addis v experimentálnej práci dokázal, že hyperproteinémická diéta u heminefrektovaných zvierat viedla k proteinúrii, prítomnosti hyalinných valcov

v moči a k predčasnej smrti, na rozdiel od heminefrektovaných zvierat, ktorým podával diétu s obmedzením bielkovín.

Liečbou impotencie v priebehu 18. a 19. storočia sa zaoberali **Bellinighieri et al (Messina, Palermo)**. Impotencia sa považovala za prejav duševnej choroby, úzkosti, vplyvu démonov a čarodejníč. Liečba spočívala v používaní rôznych bylín, ktoré mali zvýšiť sexuálnu potenciu. V 18. storočí predpokladali, že pri impotencii dochádza k poškodeniu svalových vlákien alebo štruktúry mužského genitálu tumorom, zápalovým procesom, vredom alebo cudzím telesom. Liečba zahrňovala klyzmu, konzumáciu mäsa, slaných rýb a cvičenie. V 19. storočí sa na liečbu impotencie používali lokálne elektrické stimulatory, ktoré sa prikladali na skrótum v oblasti testis alebo epididymis. V tom istom období sa používalo na liečbu impotencie aj bičovanie pomocou kožených prúžkov. **Kristina Fiore et al (Padova)** opísali smrť gréckeho filozofa Heraclita, ktorý žil v 5. storočí pred Kr. Podľa ich hypotézy Heraclitus používal sladké drevko na zníženie smädu a hladu. Dlhodobé používanie sladkého drevka viedlo pravdepodobne k retencii vody a sodíka a neskôr k hypertenzii a smrti filozofa. **George (Sydney)** hovoril o hemoglobínurickej horúčke (blackwater fever) u chorých s tropickou maláriou, ktorá často viedla k náhlemu zlyhaniu obličiek v dôsledku hemolýzy erytrocytov spôsobenej Plasmodiom malárie v západnej Afrike, na Sicílii a v západnej Európe. Zavedenie prevencie a modernej liečby, včítane chinínových preparátov, viedlo k významnému ústupu tejto choroby a jej renálnej komplikácie. **Touwaide (Washington)** sa zaoberal knihou, ktorá bola preložená z arabštiny do gréčtiny Konstantinosom z Reggia a predstavovala manuál medicíny pre cestovateľov. V knihe boli opísané choroby celého tela, včítane chorôb obličiek a ich liečba. **Rutkowski a Ostrowski (Gdańsk)** sa zaoberali životopisom Tadeusza Reichsteina, ktorý

sa narodil v poľskom meste Włocławek. Menovaný strávil ako chemik svoj dospelý aktívny život vo švajčiarskych výskumných laboratóriách. V roku 1950 dostal Nobelovu cenu za syntézu kortizónu. **Heidland et al (Würzburg)** vo svojej prednáške upozornili na významného nemeckého patológa 19. storočia, Friedricha Daniela von Recklinghausena, ktorý pracoval v Berlíne. Von Recklinghausen opísal roku 1881, ako prvý, generalizovanú neurofibromatózu. V roku 1863 ako žiak Rudolfa Virchowa opísal migráciu bielych krviniek „buniek hnisu“ z cirkulácie do poškodených tkanív. Okrem toho zistil, že leukocyty sú schopné fagocytózy a opísal tvorbu erytrocytov. Tým významne prispel k hematológii ako vedeckému odboru. V rokoch 1871–1910 von Recklinghausen pracoval Štrasburgu, kde sa zaoberal klasifikáciou štrukturálnych zmien pri rôznych chorobách kostí. V tejto súvislosti v roku 1981 opísal príznaky hyperparatyreózy a osteomalácie. **Bonfante Luciana et al (Padova)** upozornili na Georga Filipa Nentera, ktorý bol profesorom vnútorného lekárstva na univerzite v Štrasburgu. Menovaný roku 1735 vydal v Benátkach na tú dobu veľmi modernú monografiu „Fundamenta medicina theoretico practica“. Jednotlivé kapitoly v knihe boli rozdelené pre potreby poslucháčov medicíny: definícia choroby, klinické prejavy, diferenciálna diagnóza, prognóza, liečba a špecifické liečebné odporúčania. Moderná história nefrológie vo Francúzsku bola náplňou prednášky **Richeta (Paríž)**. V roku 1948 sa francúzski nefrológovia po prvý raz zišli na spoločnej konferencii, ktorej náplňou boli niektoré otázky renálnej fyziológie a skúsenosti s chorobami obličiek počas 2. svetovej vojny. Na tejto konferencii založili spoločnosť renálnej patológie, ktorá sa neskôr premenovala na nefrologickú spoločnosť. V roku 1947 vykonali vo Francúzsku prvú peritoneálnu dialýzu pri liečbe náhleho zlyhania obličiek obohového pôvodu. V roku 1954 Hamburger et al napísali

monografiu o lekárskej resuscitácii na základe najnovších vedomostí. V roku 1955 začali vykonávať renálne biopsie pri diagnostike a výskume rôznych nefropatií. 25. decembra 1952 bola v nemocnici Necker v Paríži uskutočnená prvá úspešná príbuzenská transplantácia obličky, z matky na syna. Významnou skutočnosťou bola organizácia I. medzinárodného nefrologického kongresu roku 1960 v Ženeve-Eviane a vznik medzinárodnej nefrologickej spoločnosti, ktorá organizuje nefrologické kongresy do súčasnej doby. **Opatrná (Plzeň)** sa zaoberala vývojom peritoneálnej dialýzy a mimotelovej eliminačnej liečby po roku 1989 v Českej republike. V tomto období došlo k významnému rozvoju liečby nahradzujúcej funkcie obličiek, ktorá v súčasnosti dosiahla európsku úroveň. **Mydlík a Derzsiová (Košice)** vo svojej prednáške stručne charakterizovali siedmich významných

nefrológov (prof. S. G. Massry, USA; prof. J. D. Kopple, USA; prof. H. Klinkmann, Nemecko; prof. F. Kokot, Poľsko; prof. N. G. De Santo, Taliansko; prof. G. Bellinieri, Taliansko; prof. V. Bonomini, Taliansko), ktorým bol v rokoch 1993–2006 udelený čestný titul „Doctor Honoris Causa“ na Univerzite P. J. Šafárika v Košiciach. Vyššie uvedení nefrológovia významným spôsobom prispeli k rozvoju nefrológie v Košiciach a vo východoslovenskom regióne.

V rámci spoločenského programu sa účastníci 6. kongresu IAHN zúčastnili 2. 10. 2008 na memoriálovom koncerte, venovanému významnému nemeckému nefrológovi Klausovi Hierholzerovi, ktorý sa uskutočnil v katedrálnej bazilike v Taormine. Na koncerte odzneli, v podaní jeho dcéry Babetty Hierholzerovej, klavírne sonáty Domenico Scarlatiho a Franza Schuberta. Okrem toho organizátori kon-

gresu zorganizovali 3. 10. 2008 „gala dinner“ v hoteli San Domenico v Taormine. Na záver 6. kongresu IAHN, 4. 10. 2008, bol zvolený nový prezident IAHN a stal sa ním prof. Guido Bellinieri, MD, prednosta nefrologickej kliniky na Univerzite v Messine. Najbližší, v poradí 7. kongres IAHN sa má uskutočniť v roku 2010 v Salerne (Taliansko), alebo v Toruni (Poľsko).

Literatúra

1. De Santo NG et al. The history of nephrology. New series No 2. Reports from the fifth congress of the International association for the history of nephrology. Gdańsk, 13.–15. 4. 2005. Wichtig Editore. Milano 2007, 182 s.

prof. MUDr. Miroslav Mydlík, DrSc.
www.fnlp.sk
e-mail: k.derzsiova@fnlp.sk

Doručeno do redakce: 25. 11. 2008